

Brüssel, 3. juuli 2026
(OR. en)

11134/26

ECOFIN 924
UEM 328
SOC 453
EMPL 255
COMPET 868
ENV 844
EDUC 310
ENER 466
JAI 904
GENDER 141
JEUN 184
SAN 542
ECB
EIB

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, mis käsitleb Portugali majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitus eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2026) 222 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes ning mille on viimistlenud majandus- ja rahanduskomitee.

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb Portugali majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,¹ eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruses (EL) 2024/1263 on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmäärke; raamistik peaks reformide ja investeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust, samuti ära hoidma valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELi toimimise leping) sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist.
- (2) Komisjon võttis 25. novembril 2025 vastu arvamuse Portugali 2026. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2026. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Portugali ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, soovituse Euroopa Liidus inimkapitali käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2026. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse² vastu 21. aprillil 2026 ning ühise tööhõivearuande ja inimkapitali käsitleva soovituse 9. märtsil 2026.
- (3) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal liidu üleilmset konkurentsivõimet. Selles on määratud kindlaks kestliku majanduskasvu elutähtsad tugisambad, milleks on kolm hädavajalikku tegevusvaldkonda – innovatsioon, süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime – ning julgeolek. Konkurentsivõime kompassi on pärast selle avaldamist võetud arvesse Euroopa poolaasta töös, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika on kooskõlas ELi strateegiliste eesmärkidega, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

² ELT C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj>.

- (4) 2026. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta protsess koos taaste- ja vastupidavusrahastu³ viimase etapi rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavad koos ühtekuuluvuspoliitika rahastusega on olnud Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks esmatähtsad, kuna kavad peavad tulemuslikult käsitlema kõiki viimaste Euroopa poolaasta tsüklite raames esitatud riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme või märkimisväärset osa neist ja Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rahastatavates programmides tuleb riigipõhiseid soovitusi arvesse võtta. Nüüd, kus taaste- ja vastupidavusrahastu kehtivusaeg läheneb lõpule, on endiselt oluline jätkata ja arendada edasi selle rahastu raames toetatud ja rakendatud reforme, eelkõige neid, mis aitavad lahendada riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme.
- (5) Komisjon avaldas 3. juunil 2026 Portugali kohta 2026. aasta riigiaruande. Selles hinnati Portugali edusamme 2025. aasta riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Portugal on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Portugali kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Portugali edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

- (6) Nõukogu võttis 21. jaanuaril 2025 komisjoni hinnangu ja soovitusel põhjal vastu soovitusel, millega kiidetakse heaks Portugali riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava⁴. Kava hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat. Nõukogu soovitas kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 5,0 % 2025. aastaks, 5,1 % 2026. aastaks, 1,2 % 2027. aastaks ja 3,3 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 17,4 %, 2026. aastal 23,4 %, 2027. aastal 24,8 % ja 2028. aastal 28,9 %.
- (7) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon kutsus liikmesriike üles taotlema stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli koordineeritud aktiveerimist, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi⁵, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Portugali taotlusel võttis nõukogu 8. juulil 2025 komisjoni soovitusel põhjal vastu soovitusel, millega lubatakse Portugalil netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda⁶. Ajavahemik, mil on aktiveeritud riiklik vabastusklausel (2025–2028), võimaldab Portugalil vaadata ümber valitsemissektori kulude prioriteedid või suurendada valitsemissektori tulusid, tagamaks, et püsivalt suuremad kaitsekulutused ei ohusta keskpikas perspektiivis riigi rahanduse jätkusuutlikkust.

⁴ Nõukogu 21. jaanuar 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Portugali riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/641, 21.01.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/641/oj>).

⁵ Komisjoni teatis „Suuremate kaitsekulutuste võimaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti raames“ (Brüssel, 19.3.2025, C(2025) 2000 final).

⁶ Nõukogu 8. juuli 2025. aasta soovitus, millega lubatakse Portugalil määruse (EL) 2024/1263 kohaselt nõukogu kehtestatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda (riikide vabastusklausli aktiveerimine) (ELT C, C/2025/3972, 20.8.2025, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3972/oj>).

- (8) Portugal esitas 30. aprillil 2026 oma 2026. aasta eduaruande⁷ netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Portugali kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel tehtud edusammude kohta.
- (9) SKP reaalkasv oli 2025. aastal 1,9 % ja tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon 2,2 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2026. aastal 1,7 % ja 2027. aastal 1,8 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2026. aastal 3,0 % ja 2027. aastal 2,3 %.
- (10) Eurostati esitatud andmete⁸ põhjal suurenes Portugali valitsemissektori eelarve ülejääk 0,6 %-lt SKPst 2024. aastal 0,7 %-le SKPst 2025. aastal. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2026. aastal 0,1 % ja 2027. aastal 0,4 % SKPst. 2026. aasta vähenemine kajastab peamiselt Portugali jaanuaris ja veebruaris tabanud tormidele reageerimiseks võetud valitsuse toetusmeetmete mõju, millele lisandub eelarvepositsiooni halvendavate täiendavate eelarvepoliitika meetmete mõju. Eelarve puudujäägi muutus 2027. aastal kajastab peamiselt eelarvepositsiooni halvendavate täiendavate eelarvepoliitika meetmete, sealhulgas uue eluasemepaketi ja äriühingu tulumaksu vähendamise mõju.

⁷ 2026. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

⁸ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

- (11) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika⁹, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulusi, 2025. aastal üldjoontes neutraalne. 2026. aastal on see prognooside kohaselt ekspansiivne (1,6 % SKPst) ja 2027. aastal pärssiv (1,3 % SKPst).
- (12) Eurostati esitatud andmete¹⁰ põhjal vähenes Portugali valitsemissektori võlg 93,5 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 89,7 %-le SKPst 2025. aasta lõpus. See, et valitsemissektori võla suhe SKPsse 2025. aastal vähenes, tuleneb peamiselt esmasest eelarveülejäagist ning soodsast intressimäärade ja majanduskasvu erinevusest. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon, et valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb 2026. aasta lõpuks 87,6 %-le ja 2027. aasta lõpuks 86,0 %-le. 2026. ja 2027. aasta vähenemine kajastab peamiselt eeldatavat püsivat esmast eelarveülejäaki ning soodsat intressimäärade ja majanduskasvu erinevust.
- (13) Eurostati andmetel¹¹ moodustasid valitsemissektori kaitsekulutused Portugali 2025. aastal kokku 0,8 % SKPst. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid need jääma 2026. aastal samale tasemele. See tähendab, et kasv on baasaastaga 2021 võrreldes 0,0 protsendipunkti SKPst¹².

⁹ Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

¹⁰ Eurostat, Euro Indicators, 22. mai 2026.

¹¹ Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel.

¹² NATO kaitsekulutuste määratlus erineb COFOGi kaitsekulutuste määratlusest. Peale selle võib esineda erinevusi tulenevalt kulutuste kirjendamise ajast, eelkõige kaitseotstarbelise varustuse puhul, kuna NATO aruanded ei lähtu kulutuse kirjendamise aja osas rahvamajanduse arvepidamise reeglitest.

- (14) Liit seisab jätkuvalt silmitsi energiavarustushäirete ja suure hinnavolatiilsuse ohuga, mida süvendavad üleilmseid nafta- ja gaasiturge mõjutavad geopoliitilised pinged. 2022.–2023. aasta energiakriisist saadud kogemused on näidanud, et ulatuslikud ja mittesihipärased meetmed toovad kaasa suured eelarvekulud ning on sotsiaalselt ja majanduslikult ebatõhusad. Pärast sõja puhkemist Lähis-Idas 2026. aasta veebruaris kehtestas Portugal eelarvepoliitika meetmed, millega leevendada kõrgete energiahindade mõju leibkondadele ja ettevõtetele¹³. Nende hulgas on bensiini ja diislikütuse aktsiisi mittesihipärane vähendamine ilma konkreetse lõpptähtajata, täiendav sihipärane toetus transpordi-, põllumajandus- ja kalandussektorile ning sihipärased ülekanded sotsiaalsektori üksustele, taksoettevõtjatele ja tuletõrjeühendustele. Sihipärased toetusmeetmed kaotavad kehtivuse 30. juunil 2026. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks nende meetmete eelarvekulu olema 2026. aastal 0,1 % SKPst, seda ka juhul, kui kõiki neid meetmeid pikendatakse 2026. aasta lõpuni.
- (15) Komisjoni arvutuste kohaselt suurenesid Portugali netokulud 2025. aastal 5,5 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 18,7 %. Netokulude kasv 2025. aastal on üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 0,2 % SKPst. 2024. ja 2025. aasta peale kokku jääb netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle 0,4 % SKPst). Kui võtta arvesse riikide vabastusklausliga ette nähtud paindlikkust suuremate kaitsekulutuste tegemiseks, püsib netokulude kumulatiivne kõrvalekalle 2024. ja 2025. aastal 0,4 % juures SKPst. Samal ajal, nagu märgitud, oli 2025. aasta eelarvepositsioon ülejäägis.

¹³ See kajastab olukorda komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kuupäeva seisuga (4. mai 2026).

- (16) Komisjoni arvutuste kohaselt peaksid Portugali netokulud 2026. aastal suurenema 5,6 % ning 2024., 2025. ja 2026. aastal kumulatiivselt 25,2 %. Prognoositud netokulude kasv 2026. aastal on üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 0,2 % SKPst. 2024., 2025. ja 2026. aasta peale kokku peaks netokulude kumulatiivne kasvumäär olema samuti üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle 0,6 % SKPst). Kui võtta arvesse riikide vabastusklausliga ette nähtud paindlikkust suuremate kaitsekulutuste tegemiseks, püsib prognoositav netokulude kumulatiivne kõrvalekalle 2024., 2025. ja 2026. aastal 0,6 % juures SKPst. Samal ajal, nagu märgitud, peaks 2026. aastaeelarvepositsioon olema tasakaalu lähedal.
- (17) Rahvastiku vananemine koos prognoositava tööealise elanikkonna vähenemisega seab keskpikas perspektiivis surve alla Portugali jooksvalt finantseeritava pensioniskeemi kestlikkuse. Prognooside kohaselt suurenevad avaliku sektor pensionikulud järgmisel kahel aastakümnel veelgi, 12,8 %-st 2025. aastal 15,1 %-ni 2045. aastal¹⁴. Pensionikulude suhe SKPsse on Portugalis 2045. aastal prognooside kohaselt kõigi liikmesriikide seas suuruse poolest kolmas ning avaliku sektori pensionisüsteemi kavandatud kulud saavutavad 2046. aastal oma haripunkti. Pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse parandamiseks on seadusjärgne pensioniiga Portugalis seotud oodatava elueaga. Portugal on moodustanud ka töörühma, mille ülesanne on töötada välja pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse tagamise strateegiad ja hinnata asjakohaseid ettepanekuid, sealhulgas hinnata ümber ennetähtaegselt pensionile jäämise kava ja korraldada uuring osalise pensionile jäämise mehhanismide kohta. Töörühm ei ole aga veel oma aruannet konkreetsete ettepanekutega pensionipoliitika kohta esitanud ning Portugal ei ole võtnud täiendavaid struktuurimeetmeid, mis on vajalikud riiklikule pensionisüsteemile avalduva surve leevendamiseks. Lisaks on Portugali täiendavad pensioniskeemid endiselt vähe arenenud ja nendega on liitunud vaid murdosa tööjõust. See vähendab ka Portugali potentsiaali kaasata pikaajalisi sääste tootlikesse investeringutesse.

¹⁴ Euroopa Komisjon, 2024, rahvastiku vananemist käsitlev aruanne. ELi liikmesriikide majandus- ja eelarveprognoosid (2022–2070), institutsiooni töödokument 279, aprill 2024.

- (18) Maksukulutused on Portugali maksusüsteemis laialt levinud: mitme eri õigusaktiga on ette nähtud peaaegu 800 eri maksukulutuste liiki. Maksukulutuse võivad endast kujutada tõhusat vahendit konkreetsete poliitikaeesmärkide saavutamiseks. Samas kaasneb nendega ka saamata jäänud tulu, need muudavad maksusüsteemi keerukaks ja võivad süvendada sissetulekute ebavõrdsust. Portugal on astunud oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava raames esimese sammu suure hulga maksukulutustega tegelemisel ja on moodustanud selleks uue alalise maksupoliitika üksuse (U-TAX), mille ülesanne on maksukulutusi jälgida ja hinnata. Pärast U-TAXi hindamisaruande avaldamist on aga selge, et tõhusad maksukulutuste ühtlustamise meetmed jäävad piiratuks. 2024. aastal moodustasid ainuüksi käibemaksukulud 4,3 % SKPst. Vähendatud ja keskmiste käibemaksumäärade ulatuslik kasutamine majutusteenuste (hotellimajutus, restoranid ja toitlustusteenused) puhul võib ebaproportsionaalselt soodustada suurema sissetulekuga leibkondi. Arvukad stiimulid ja vabastused suurendavad märkimisväärselt ka äriühingu tulumaksu raamistiku keerukust. Portugal võiks parandada oma maksusüsteemi tõhusust, ühtlustades maksukulutusi, sealhulgas neid, mis on seotud vähendatud ja keskmiste käibemaksumäärade ning äriühingu tulumaksuga. Lisaks on Portugali maksuvõlad suhtena SKPsse endiselt ühed suurimad ELis, ehkki need on alates 2021. aastast pidevalt vähenenud.
- (19) Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus liidu rahastamisvahendite edukaks rakendamiseks, sealhulgas Euroopa poolaasta kontekstis.

- (20) Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Õiglase Ülemineku Fondi (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondi toetust hõlmavate ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine edeneb Portugalis nii projektide väljaavalimise kui ka maksete tegemise seisukohast ELi keskmisest aeglasemalt. Tähtis on algetada ja kiirendada jõupingutusi, et tagada investeeringute kiire tegemine ja maksimeerida kohapeal nende mõju. Portugal juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Portugalil on siiski jätkuvalt probleeme programmide rakendamisega, sealhulgas seoses riigihanke menetlustes esinevate viivitustega, mis on tingitud kaebustest, piiratud tehnilisest ja haldussuutlikkusest, viivitustest lepingute sõlmimise toetamisel korraldusasutuste ja territoriaalsete vahendite eest vastutavate omavalitsustevaheliste kogukondade vahel, tööstusettevõtete litsentsimise menetluste ja loamenetluste venimisest, prognoositava planeerimise puudumisest ja rakendamisvalmis projektide ebapiisavusest. Samal ajal peab Portugal kiirendama Õiglase Ülemineku Fondi rakendamist, kuna vahendid tuleb välja maksta 2026. aasta lõpuks. Esmatähtis on tagada, et uued investeeringud, mille Portugal pani paika ühtekuuluvuspoliitika fondide vahhindamise käigus, eelkõige need, mis on seotud vahhindamise määruses¹⁵ kindlaks määratud viie prioriteediga, tehakse kiiresti ja tulemuslikult.
- (21) Portugal seisab silmitsi mitme probleemiga, mis on seotud lihtsustamise, ettevõtluskeskkonna, teadusuuringute ja innovatsiooni, rahastusele juurdepääsu ja majanduskasvu rahastamise, õigusloome kvaliteedi, transpordi, taastuvenergia, energiataristu ja -võrkude, energiatõhususe, keskkonnapoliitika, ressursside majandamise, kliimamuutustega kohanemise, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse, oskuste, hariduse ja koolituse ning eluasemega.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2025. aasta määrus (EL) 2025/1914, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahhindamise raames.

- (22) Vaatamata viimastel aastatel tehtud edusammudele piirab haldus- ja regulatiivne koormus Portugalis endiselt olulisel määral ettevõtete äritegevust. Kirjeldatud tõkked vähendavad Portugali turgude atraktiivsust, kahandavad konkurentsist ja õhustavad Portugali ettevõtete suutlikkust laieneda, teha uuendusi ja suurendada oma tootlikkust. Eelkõige kurdavad ettevõtted endiselt, et tööstusettevõtete litsentsimise menetlused ja loamenetlused kestavad kaua, ning peavad seda peamiseks investeerimistakistuseks. Hoolimata teatavatest edusammudest nende menetluste lühendamisel ja ühtlustamisel on kohalikel omavalitsustel uute menetluste rakendamisega raskusi ning piirkonniti ja omavalitsusüksuste lõikes võivad tavad märkimisväärselt erineda. Portugal võiks oma eeskirju ühtlustada ja tõhustada, kasutades rohkem poliitika järelhindamist, kaasates laialdasemalt sidusrühmi ja suurendades läbipaistvust avaliku poliitika kujundamisel. Hilinenud maksed on endiselt laialt levinud, eriti Assooridel ja tervishoiusektoris.
- (23) Portugali ettevõtted tuginevad valdavalt pangalaenudele ja ettevõttesisesele rahastamisele. Viimastel aastatel on üha enam kasutusele võetud muid rahastamisallikaid, nagu riski- ja omakapital, ent neid kasutatakse ikka veel ELi keskmisest tunduvalt vähem ja Portugali kapitaliturud on endiselt vähe arenenud. Portugali ametiasutused on käivitanud mitu algatust, mille näiteks võib tuua Banco Português de Fomento hallatava kapitalisatsiooni- ja vastupidavusfondi, idufirmasid toetavad või spetsiaalsetele sektoritele suunatud programmid ning kapitaliturgude seadustiku viimase läbivaatamise. Selleks et teistele Euroopa riikidele järele jõuda ning meelitada ligi rohkem erakapitaliinvestoreid ja -investeeringuid, peab Portugal tegema täiendavaid edusamme, sealhulgas tugevdama institutsionaalsete investorite rolli ja suutlikkust ning arendama täiendavaid pensioniskeeme, mis võiksid kujutada endast stabiilset ja märkimisväärt pikaajalise kapitali allikat riskikapitali ja erakapitali segmentide jaoks. See võib aidata soodustada innovatsiooni, suurendada kohalike ettevõtjate suutlikkust oma tegevust laiendada, parandada juhtimistavasid ja suurendada tootlikkust.
- Eurobaromeetri 2023. aasta finantskirjaoskuse uuringus sai ainult 16 % portugallastest kõrge punktisumma ning seega on Portugal halvimate tulemuste poolest ELis teisel kohal. Nende lünkade kõrvaldamiseks rakendas Portugal mitmesuguseid meetmeid ja lisas muu hulgas finantskirjaoskuse koolide õppekavadesse. Kui finantskirjaoskuse parandamiseks tehtaks aga veelgi rohkem jõupingutusi, aitaks see tõhusamalt jaotada sääste ning parandada ettevõtete teadmisi olemasolevate rahastamisvahenditega kaasnevatest konkreetsetest eelistest ja riskidest.

- (24) Portugali kohtusüsteem muutub tasapisi tõhusamaks, kuid seisab jätkuvalt silmitsi probleemidega, mis seisnevad menetluste pikkuses ja kuhjunud kohtuasjade suures hulgas. Eelkõige esinevad need probleemid haldus- ja vähemal määral ka maksukohtutes. Ettevõtted on teatanud, et kohtusüsteemi ebatõhusus on üks peamisi takistusi nende tegevuses¹⁶. On oluline, et Portugal jätkaks edusamme, mida tehakse pooleliolevate kohtuasjade kuhjumise vähendamisel ja menetluste kestuse lühendamisel nii esimese kui ka teise astme kohtutes, ning tagaks kohtusüsteemi jaoks piisaval arvul töötajaid.
- (25) Investeeringud teadus- ja arendustegevusse on viimastel aastatel suurenenud, ent need ei ole endiselt piisavad, et Portugali riiklik teadus- ja innovatsioonisüsteem oleks suuteline ELi keskmisele järele jõudma. Teadus- ja arendustegevusele tehtud kulutuste suhe SKPsse suurenes 2024. aastal 1,7 %-ni ning paralleelselt suurenesid ka erasektori kulutused, aga avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsus püsis stabiilselt 0,6 % juures. Portugali ametiasutused on rakendanud teadusuuringute ja innovatsiooni toetuseks terve hulga programme, millest paljud peaksid jõudma lõpule 2026. aastal. Kuigi nendest programmidest eeldatakse pikaajalist kasu, oleks tarvis piisavaid stiimuleid, et teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga tegeletaks edasi ka pärast nende lõppu. Siin võib kasu olla poliitikameetmete hindamisest fookusega suurima kasvupotentsiaali ja lisaväärtusega sektoritel ning piirkondlikel eripäradel. Samuti peaks poliitika aitama edendada tõhusat tehnoloogia- ja teadmussiiret ettevõtete ja uurimiskeskuste vahel ning suurendada Portugali ettevõtete teadus- ja innovatsioonisutlikkust.

¹⁶ Studies on Business Statistics, Context Costs of Companies (IaCC), [riiklik statistikaamet](#).

- (26) Portugal sõltub endiselt suurel määral imporditud fossiilkütustest. See ohustab oluliselt Portugali energiajulgeolekut ja muudab riigi vastuvõtlikuks hinnašokkidele. Portugali kasvuhoonegaaside heites on suurim osakaal transpordisektoril, mis sõltub suurel määral imporditud naftast. Nafta moodustas 93 % kogu transpordisektori energia lõpptarbimisest. Portugalil on märkimisväärsed fossiilkütuste toetused, mida ei kavatseta enne 2030. aastat järk-järgult kaotada. Järk-järgult võiks aga kaotada eelkõige sellised fossiilkütuste toetused, mis ei aita sihipäraselt lahendada energiaostuvõimetuse probleemi ega energiajulgeolekuga seotud probleeme ning mis takistavad elektrifitseerimist ega ole tööstuse konkurentsivõime jaoks üliolulised. Portugal ei ole võtnud meetmeid, et kaotada järk-järgult fossiilkütuste toetused, nagu diislikütuse maksuvähendused ja -vabastused kaubaveoettevõtjate ja ühistranspordi jaoks. Need toetused pikendavad sõltuvust fossiilkütustest ega motiveeri kasutama kestlikumaid transpordilahendusi. Portugal teeb edusamme elektromobiilsuse edendamisel ja sõidukipargi süsinikuheite vähendamisel. Toetusmeetmed heiteta sõidukite jaoks erasektoris, sealhulgas maanteel liiklevate tarbesõidukite jaoks, ei ole aga piisavalt sihipärased. Edusammud raudteevõrgu edasiarendamisel on endiselt piiratud. Ühistransport on üldiselt küll taskukohane, ent ei ole suurlinnapiirkondades piisavalt kättesaadav ning linnapiirkondadest väljapoole jääv transpordivõrk on endiselt vähe arenenud ja juurdepääs maapiirkondadele piiratud. Piirkondadevahelise ühendatuse saavutamine nõuaks kõigi ühistranspordiliikide, eelkõige raudteetranspordi märkimisväärselt tõhustamist. See võib aidata ka oluliselt vähendada eluasemehindadele avalduvat survet linnakeskustes ja suurendada muude piirkondade atraktiivsust.

- (27) Portugali energiasüsteem on üks väheseima süsinikuheitega süsteeme ELis. Keerukad, pikad ja ebapiisavalt digitaliseeritud loamenetlused aeglustavad siiski jätkuvalt eelkõige uue võrgupõhise taastuenergiavõimsuse kasutuselevõttu. Kodanike juhivate taastuenergiakogukondade areng on samuti veel väga piiratud. Taastuvate energiaallikate märkimisväärne osakaal aitab Lähis-Ida konflikti tingimustes tagada taskukohased elektri hulgimüügihinnad. Piiratud mittefossiilne paindlikkus ja napid riskivähendamisvahendid ei lase Portugalil end siiski elektrihindade järsku tõusu vastu kaitsta. Lisaks ei ole ikka veel piisavalt sõlmitud energiaostulepinguid. Pikaajaliste lepingute edasiarendamise stiimulid aitaksid muuta turu stabiilsemaks, tagades arendajatele pikaajalise tulu. Uute taastuenergiaprojektide ühendamist takistavad üha enam võrguvõimsuse piirangud. Ühendamist ootavad projektid kuhjuvad ja märkimisväärset hulka jaotatud võimsusest ei ole veel võimalik kasutada. Olemasoleva võrguvõimsuse suurendamiseks on küll võetud mõningaid meetmeid, aga Portugal peaks siiski suurendama olemasoleva jaotusvõrguvõimsusega seotud läbipaistvust, et arendajatel oleks lihtsam uusi projekte kavandada ja neisse investeerida. Samuti peaks Portugal võtma meetmeid võrgu tõhususe suurendamiseks, näiteks edendama hübriidprojekte ja tõrjuma spekulatiivseid taotlejaid. Võrgu vastupidavust, stabiilsust ja turvalisust aitaks suurendada ning elektrifitseerimispuudlusi aitaks toetada see, kui riik kõrvaldaks kitsaskohad loamenetlustest ja jätkaks elektrivõrkudesse investeerimist, sealhulgas viiks lõpule piiriülese ühenduse loomine Hispaaniaga, edendaks salvestamist, tarbimiskaja ja muid paindlikkuslahendusi ning liiguks edasi võrgu digitaliseerimisega.

- (28) Suurt osa Portugali elanikkonnast ohustab energiaostuvõimetus. Hoolimata märkimisväärselt rahastusest, sealhulgas ELi eelarvest, esineb Portugali energiatõhususe kavade rakendamisel programmide keeruka ja ebastabiilse ülesehituse tõttu endiselt viivitusi. Portugal kehtestas hiljuti erarahastuse kaasamise kava, aga ei ole veel selge, kui suurel määral seda kasutama hakatakse. Selleks et vähendada hoonete suurt sõltuvust fossiilkütustest ja piirata energiatarbimist, peaks Portugal oma jõupingutusi energiatõhususe valdkonnas kiirendama, parandades kava ülesehitust ja rahastamiskonkursside eelplaneerimist, tugevdades tervikrekonstrueerimise stiimuleid, edendades rahastamiskavasid erainvesteeringute ligimeelitamiseks, kõrvaldades regulatiivsed kitsaskohad, eelkõige kortermajade ja üldkasutatavate hoonete puhul, ning suunates toetuse sihipärasemalt vähekaitsitud, energiaostuvõimetutele leibkondadele.
- (29) Ehkki Portugal ei kuulu ELi suurimate heitete kitajate hulka, ei saa täheldada tööstuse kasvuhoonegaaside märkimisväärselt vähenemist. Üle poole kogu tööstuslikust energianõudlusest jääb endiselt energiamahukate tööstusharude, nagu paberi-, mittemetalsete mineraalide ja rafineerimistööstuse arvele. Keerukad õigusraamistikud koos kattuvate valitsemistasanditega, pikaldased loamenetlused, prognoositavuse probleemid ning süsiniku kogumist ja säilitamist ja vastavat taristut käsitleva õigusraamistiku puudumine ei lase vähendada süsinikuheidet neis sektorites, kus heidet on raske vähendada. Portugalil on head võimalused tugevdada oma positsiooni nullnetotehnoloogia ning kestlike ja ringluspõhiste materjalide tootmise väärtusahelas, arvestades, et riigis on taastuvenergia ja muu nullnetotehnoloogia laialdaselt kasutusele võetud ja tema elektrisüsteemi süsinikuheidet on tugevasti vähendatud. Portugalile võiks kasuks tulla, kui ta suunaks oma toetuse sihipärasemalt vähese süsinikuheidetega tööstusprotsessidesse ning nullnetotehnoloogia tootmisse ja kasutuselevõttu, aitaks laiendada innovatsiooni ning meelitaks riiki strateegilisi vähese süsinikuheidetega sektoreid, nagu aku-, biometaan ja rohevesiniku sektor.

- (30) Portugali tulemused ringmajanduse ja jäätmekäitluse näitajate osas on nii ELi eesmärkide kui ka ELi keskmisega võrreldes tunduvalt kehvemad. Portugal ladestab olmejäätmeid jätkuvalt suurel määral prügilatesse, ent peaaegu kahe kolmandiku prügilate vastuvõtuvõimsus on jõudmas piiri lähedale. Samuti on oht, et riik ei saavuta ELi 2035. aasta eesmärki vähendada prügilasse ladestamist kõige rohkem 10 %-ni. Mõningaid edusamme on tehtud riiklike ja piirkondlike algatuste abil, näiteks võeti 2026. aastal vastu uus ringmajanduse tegevuskava, aga nende algatuste mõju tuleb veel tõendada. Portugal peaks jätkama praeguse strateegilise raamistiku rakendamist ja võiks viia ellu täiendavaid reforme, sealhulgas kasutama rohkem majandushoobi, näiteks võtma kodumajapidamisjäätmete puhul kasutusele kohustusliku jäätmete kogusest sõltuvate tasude mudeli. Jäätmesektor nõuab märkimisväärsed investeeringuid eelkõige jäätmete valikulise kogumise ja ringlussevõtu taristusse ning jäätmekäitluskohtade arendamisse või ajakohastamisse, et vähendada prügila- ja jäätmepõletusjäätmeid. Samal ajal on jäätmekäitluse parandamiseks ja ringmajandusele ülemineku edendamiseks äärmiselt oluline kaasata erasektori toetus.
- (31) Portugal seisab – eriti lõunapoolsetes piirkondades – silmitsi veenappusega, mis on osaliselt tingitud piisava taristu puudumisest, kliimamuutustest ja suurest veenõudlusest. Lisaks on eri omavalitsuste veehindades jätkuvalt märkimisväärsed erinevused, mis viib ebaühtlaste ja kontraproduktiivsete tarbimisstiimulite tekkeni. Portugal on rakendanud riiklikku veestrateegiat, kuid olulised probleemid on endiselt lahendamata. Veesektori juhtimise ühtlustamine aitaks toetada tõhusamat koordineerimist riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi vahel. Nõudlusega seotud meetmed, sealhulgas veehinna reform, aitaksid aga parandada veemajandust ja tagada taristu ajakohastamiseks vajaliku kapitali ning samal ajal stimuleeriksid need veekaitset, veetõhusust ja vee taaskasutust. Täiendavaid investeeringuid on vaja teha reovee kogumisse ja puhastamisse, võrgulekete vähendamisse ning vee kvantiteedi ja kvaliteedi ja põhjaveevõtu seire tugevdamisse. Veekogusid aitaksid saneerida ning maastike, märgalade ja jõgede, sealhulgas lammide looduslikku veesäilitusvõimet taastada ka looduspõhised lahendused.

- (32) Portugal on eriti vastuvõtlik kliimamuutustele ja nendega seotud äärmuslikele ilmastikunähtustele, nagu ränk põud, üleujutused, metsa- ja maastikupõlengud ning kuumalained. Nende nähtuste sageduse ja raskusastme suurenemine nõuab kulukaid rekonstrueerimistöid ja kahjustatud taristu, sealhulgas elutähtsa taristu taastamist. See mõjutab paljusid sektoreid, eelkõige energeetika-, põllumajandus-, veevarustus-, metsandus-, kalandus- ja vesiviljelussektorit. Lisaks ei ole rannikualade kaitse praegune tase piisav, et vältida rannikualade üleujutustest ja erosioonist tulenevat suuremat majanduslikku kahju. Portugalile tuleks seega kasuks, kui ta võimaldaks piisavat ja prognoositavat rahastust elutähtsa taristu, sealhulgas elektrivõrkude, raudteede ja veevarustuse kliimakindlaks muutmise jaoks. Intensiivseid metsa- ja maastikupõlenguid silmas pidades tuleks kiirendada metsapoliitika reforme ning Portugal peaks jätkuvalt keskenduma metsa biomassi elujõuliste majanduslike väärtusahelate arendamisele, kasutades konkurentsivõime ja kestlikkuse suurendamiseks täiendavalt ära biomajanduse potentsiaali. Portugali jaoks oleks kasulik rakendada struktureeritud lähenemisviisi katastroofiriski rahastamise suhtes ja suurendada erakindlustuskatet loodusõnnetustega seotud kahjude vastu, sest praegu on kindlustatud majandusliku kahju osakaal Portugalis üks ELi väiksemaid.

- (33) Portugali tervishoiusüsteem toimib tervisenäitajaid silmas pidades suhteliselt hästi, kuid probleeme on endiselt võrdse juurdepääsu tagamisega kvaliteetsetele tervishoiuteenustele. Selle põhjuseks on eelkõige krooniline personalinappus, mis kahjustab riikliku tervishoiuteenistuse tõhusust. Portugal on viinud viimastel aastatel ellu olulisi reforme ja investeerinud tervishoiutaristusse, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskava alusel. Märkimisväärsed probleemid riikliku tervishoiuteenistuse vabade töökohtade täitmisel ja tervishoiutöötajate hoidmisel tekitavad olukorra, kus ooteajad on pidevalt pikad ja juurdepääs ravile ei ole võrdne. Süsteemi puudused mõjutavad tunduvalt rohkem väiksema sissetulekuga ja haavatavaid elanikkonnarühmi, kes sageli ei saa endale lubada minna oma tervishoiuvajaduste rahuldamiseks eraarsti juurde. Endiselt on päevakorral piirkondlikud erinevused tervishoiuteenuste kättesaadavuses, kusjuures probleem on suurem nii tihedalt asustatud piirkondades (kus on suurem nõudlus tervishoiuteenuste järele) kui ka väheneva rahvaarvuga äärepoolsetes piirkondades (kus ei ole piisavalt stiimuleid vajaliku tööjõu ligimeelitamiseks). Piiratud juurdepääs ja pikad ooteajad on viinud ka omaosaluse suure osakaaluni tervishoiuvajaduste rahuldamisel. Vaatamata sellele, et tööjõupuuduse vähendamiseks on juba kehtestatud mõningad meetmed, ja tagamaks riikliku tervishoiuteenistuse jätkusuutlikkuse, võib tervishoiutöötajate töötingimuste edasine parandamine aidata muuta karjääri tervishoiuteenistuses atraktiivsemaks ja parandada süsteemi tõhusust.

- (34) Portugal on nende ELi liikmesriikide hulgas, mille elanikkond vananeb kiiremini. See tähendab, et vajadus pikaajalise hoolduse järele on suur ja aina kasvab. Avaliku sektori investeeringud pikaajalisse hooldusse jäävad siiski tublisti alla ELi keskmise ja pikaajalise hoolduse kavandamine seisab jätkuvalt silmitsi koordineerimisprobleemidega. Pikaajaline hooldus kipub koonduma hoolekandeesutustesse, samas kui koduhoolduse ja kogukonnapõhise hoolduse lahendused aitaksid parandada inimeste suutlikkust elada iseseisvalt. Samuti esineb kogu riigis piirkondlikke erinevusi juurdepääsul kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele ja eriti alateenindatud on maapiirkonnad. Portugalis seni võetud meetmed (nt mitteametlike hooldajate staatuse parandamine ja koduabiteenuste katseprojekt) on avaldanud vaid piiratud mõju või nende mõju on avaldunud ainult kitsas valdkonnas. Vajadustel põhinevate taskukohaste võimaluste toetamine, sealhulgas kodu- ja kogukonnapõhise hoolduse tugevdamine, parem planeerimine ja piirkondlike lünkade kõrvaldamine võib aidata tagada võrdse juurdepääsu kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele.
- (35) Võttes arvesse inimkapitali olulist rolli liidu konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia edendamisel, soovitas nõukogu 2026. aastal liikmesriikidel võtta meetmeid, et kiiresti käsitleda oskuste, hariduse ja koolituse vallas inimkapitaliga seotud struktuurseid probleeme, mis pärsvad konkurentsivõimet. Portugalile adresseeritud 2026. aasta riigipõhised soovitused võivad aidata rakendada nõukogu soovitusi inimkapitali kohta liidus.

- (36) Vaatamata viimaste aastate positiivsetele muutustele tööturul valmistab Portugalile pidevalt probleeme oskuste mittevastavus tööturu vajadustele. Seda probleemi võimendab asjaolu, et haridus ja koolitus ei ole tööturu vajadustega kooskõlas ning olemasoleva tööjõu oskuste täiendamise ja ümberõppe tulemused ei ole piisavad, ehkki selles suunas on võetud meetmeid, näiteks pakutakse digipädevuse alast koolitust. Tulemuseks on tööjõupuudus peamistes sektorites (nagu IKT, ehitus, tervishoid ja õigusemõistmine) ning ettevõtted viitavad raskustele õigete oskustega töötajate leidmisel. Tõhusam ja sihipärasem aktiivne tööturupoliitika, eelkõige noorte jaoks, aitaks samuti vähendada oskuste mittevastavust tööturu vajadustele ja lihtsustada selle rühma juurdepääsu tööturule. Portugali tootlikkust ja konkurentsivõimet pärsib endiselt täiskasvanud elanikkonna madal oskuste tase. Täiskasvanuõppes osalemise määr on ikka veel suhteliselt madal, eriti äärepoolseimates piirkondades. Oskuste mittevastavust tööturu vajadustele võib aidata vähendada oskuste prognoosimise vahendite kasutamine, sest see aitaks viia kolmanda taseme hariduse, kutsehariduse ja täiskasvanuõppe pakkumise paremasse vastavusse oskuste vajadusega tööturul. Lisaks võib tulemuste parandamine ja täiskasvanuõppes osalemise suurendamine aidata tõsta oskuste taset neis elanikkonnarühmades, kus see on madalam, ning anda olemasolevale tööjõule areneva majanduse jaoks vajalikud oskused.

- (37) Portugal on teinud viimastel aastakümnetel märkimisväärsed edusamme elanikkonna haridustaseme tõstmisel. Lisaks on pidevalt vähenenud madala haridustasemega noorte osakaal (see on nüüd kooskõlas ELi 2030. aasta eesmärgiga) ning alushariduses ja lapsehoiuse osalemise määr püsib endiselt tublisti üle ELi keskmise. Põhioskuste omandamisel koolides täheledatakse aga murettekitavat suundumust. Aastatel 2018–2022 suurenes nende õpilaste osakaal, kellel olid kehvad tulemused matemaatikas, lugemises ja loodusteadustes, ning samal ajal vähenes väga häid tulemusi saavutanud õpilaste osakaal. Lisaks on haridustulemused endiselt ebaühtlased, eriti ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga õpilaste puhul, kelle tulemused on suurema tõenäosusega kehvad (nt olid kehvad tulemused matemaatikas 47 %-l sotsiaal-majandusliku seisundi kõige alumisse kvartiili kuuluvatest õpilastest võrreldes kokku 30 %-ga). Keskmiselt on kehvemad haridustulemused ka muu riigi taustaga õpilastel, kelle osakaal põhihariduses ja põhihariduse ülemises astmes osalevate õpilaste seas on viimasel ajal suurenenud ligikaudu 14 %-ni. Nende hulgas on ka klassi kordamise ja koolist väljalangemise määr kõrgem. Samal ajal püsib haridussüsteemis õpetajate nappus, mis võib hariduse kvaliteeti ja kaasavust veelgi mõjutada. Oskuste arendamise, võrdsete võimaluste ja sotsiaalse ühtekuuluvuse toetamise seisukohast on väga oluline, et need probleemid lahendataks.

- (38) Portugalis on viimase kümne aasta jooksul täheldatud üht suurimaid eluaseme nominaalhinnade kumulatiivseid tõuse ELis ehk hinnad on alates 2015. aastast enam kui kahekordistunud. Surve hindade taskukohasusele on suurim ranniku- ja linnapiirkondades. Pakkumise ja nõudluse vaheline struktuurne tasakaalustamatus püsib. Portugalis on selliste eluruumide osakaal, mida ei kasutata peamise elukohana, suhteliselt suur, mistõttu leidub seal märkimisväärsel hulgal vaba ja mahajäetud kinnisvara. Üleminek tehingumaksudelt korduvalt maksustamisele ning maksustatava kinnisvara väärtuse ajakohastamine võib aidata stimuleerida koduomanikke panema alakasutatud kinnisvara turule ja soodustada elukohaga seotud liikuvust. Investeeringud sotsiaaleluruumidesse on viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud, osaliselt tänu liidu rahastusele. Praegused taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumide näitajad jäävad aga siiski alla ELi keskmise. Kuigi avaliku sektori investeeringud on endiselt keskse tähtsusega, on ehitustegevuse laiendamiseks ja nõudluse rahuldamiseks, sealhulgas kolmanda sektori pakutavate lahenduste (näiteks elamuühistute) realiseerimiseks äärmiselt oluline ka erasektori osalus. Taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumide pakkumise suurendamisel tuleb arvesse võtta territoriaalset mõõdet ning kaasamise ja segregatsiooni vältimise põhimõtteid. Pakkumise järkjärgulise suurendamise kõrval võivad vähekaitsstud leibkondadele ajutist leevendust pakkuda ka eluasemetoetused, ehkki olemasolevate kavade puhul oleks kasu vahendite sihipärasemast suunamisest. Samal ajal kasvavad jätkuvalt kodutus ja muud eluasemeturult tõrjutuse vormid ning nende probleemidega tegemise tõhususes võib täheldada piirkondlikke erinevusi. Portugal ei tee oma eluasemepoliitika raames piisavalt korrapäraseid järeelhindamisi ega kaardista vajadusi. Portugal saab tehnilise toe instrumendi kaudu toetust, et luua eluasemeandmete haldamise riiklik mudel, mis peaks täieliku rakendamise korral aitama tugevdada praeguse ja tulevase eluasemepoliitika hindamist ja järelevalvet. Praegune kesk- ja kohalike ametiasutuste vaheline koordineerimine ning eluaseme-, linna-, ruumi- ja transpordiplaneerimise koordineerimine on endiselt killustatud. Lisaks on investeerimis- ja rahastamismehhanismid peamiselt sihtotstarbelised.

- (39) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2026. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2026. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta. Portugalil aitab soovitus 1 rakendada esimest, teist ja kolmandat euroala soovitust, soovitus 2 neljandat euroala soovitust, soovitus 3 seitsmendat, üheksandat ja üheteistkümnendat euroala soovitust, soovitus 4 teist ja seitsmendat euroala soovitust ning soovitused 5 ja 6 viiendat euroala soovitust,

SOOVITAB Portugalil võtta 2026. ja 2027. aastal järgmisi meetmeid.

1. Tagada Portugali ülejäägis või tasakaalu lähedal olevat eelarvepositsiooni arvestades, et netokulud vastaksid nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitusel esitatud maksimaalsetele kasvumääradele, võttes arvesse 2025. aastaks registreeritud ja komisjoni poolt 2026. aastaks prognoositud kõrvalekallet soovitatud netokulude ülemmäärast, kasutades samal ajal nõukogu aktiveeritud riikide vabastusklausliga võimaldatavat paindlikkust. Suurendada üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja -valmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse ja kulutuste tõhususe ning kohandades järk-järgult eelarvet, et säilitada struktuurselt suuremad kaitsekulutused. Tagada, et energiahindade tõusu mõju leevendamiseks võetud meetmed on ajutised, suunatud vähekaitsitud leibkondade kaitsmisele või energiamahukate ettevõtete vajaduste rahuldamisele, säilitavad stiimulid energiasäästuks ning et nende eelarvekulud on kooskõlas ELi eelarveraamistiku kohaste kohustustega. Võtta meetmeid, et tagada keskpikas perspektiivis pensionisüsteemi eelarveline jätkusuutlikkus ja edendada täiendavaid pensioniskeeme. Parandada maksusüsteemi tõhusust, eelkõige maksukulutuste ühtlustamise kaudu.
2. Tagada taaste- ja vastupidavusraha raames rakendatavate reformide ja investeeringute järjepidevus. Kiirendada jõupingutusi ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamiseks, tuginedes vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika raamistiku vahehindamise kontekstis kokkulepitud vahendite strateegilistele prioriteetidele ümberjaotamisele ja paindlikkusele.
3. Lihtsustada õigusnorme ning parandada regulatiivsete vahendite rakendamist ja eri valitsustasandite vahelist koordineerimist. Vähendada ettevõtjate halduskoormust, kõrvaldades tööstusettevõtete litsentsimise tõkked ja muud takistused, mis õõnestavad nende suutlikkust laieneda. Soodustada erainvesteeringuid riskikapitali ja erakapitali kohalike ettevõtete jaoks ning jätkata finantskirjaoskuse parandamist. Suurendada veelgi haldus- ja maksukohtute tõhusust, et lüheneks menetluste kestus. Säilitada investeeringutega seotud majanduspoliitika fookus teadusuuringutel ja innovatsioonil.

4. Kiirendada transpordisektori süsinikuheite vähendamist, eelkõige kaotades järk-järgult fossiilkütuste toetused ja tugevdades ühistranspordivõrku. Soodustada pikaajaliste lepingute sõlmimist, kiirendada paindlikkuslahendustesse investeerimist ja näha ette prognoositav õigusraamistik. Tugevdada elektri ülekande- ja jaotusvõrgu võimsust, sealhulgas piiriüleste elektriühenduste puhul, ning parandada ühendamismenetlusi. Hoogustada hoonete energiatõhusaks renoveerimist, kõrvaldades regulatiivsed ja halduslikud kitsaskohad ning keskendudes energiaostuvõimetutele leibkondadele. Soodustada tööstuse süsinikuheite vähendamist. Suurendada jäätmekäitlussuutlikkust ning edendada jäätmetekke vältimist, ringlussevõttu ja korduskasutust. Parandada ja sujundada veemajandust. Parandada veetõhusust ja töötada välja looduspõhised lahendused. Tegeleda kliimaga seotud riskidega, tugevdades metsa ja maa kestlikku majandamist, kiirendades elutähtsa taristu kliimakindlaks muutmist ja edendades suuremat erakindlustuskatet loodusõnnetustega seotud kahjude vastu.
5. Tagada võrdne juurdepääs kvaliteetsetele tervishoiuteenustele, tegeledes eelkõige tervishoiutöötajate nappuse probleemiga, ning samal ajal säilitada riikliku tervishoiuteenistuse jätkusuutlikkus. Tagada võrdne juurdepääs kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele, võttes muu hulgas sihikule piirkondlikud erinevused ning tugevdades koduhoolduse ja kogukonnapõhise hoolduse lahendusi. Tegeleda oskuste tööturu nõudlusele mittevastavuse probleemiga ja parandada oskuste taset, sealhulgas edendades täiskasvanuõppes osalemist ning viies hariduse, koolituse ja täiskasvanuhariduse tööturu vajadustega paremini vastavusse. Edendada paremaid haridustulemusi, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate õpilaste seas.

6. Soodustada eluasemete taskukohasust ja kättesaadavust, eelkõige pakkudes elamufondi tõhusama kasutamise stiimuleid, sealhulgas maksustruktuuri kohandamise kaudu. Suurendada veelgi eluasemete, sealhulgas taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumide pakkumist. Tugevdada eluasemepoliitika koordineerimist ja juhtimist ning integreeritud linnaplaneerimist, ruumilist planeerimist ja transpordiplaneerimist.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja
